

Hoe de Hekslootpolder groen bleef

Een bewogen geschiedenis van 1985-2015

Toen Jan Kuys mij in het voorjaar van 2015 vroeg een artikel te schrijven over de Hekslootpolder, had ik daar op dat moment niet zo'n zin in. Ik had net, na 30 jaar, afscheid genomen van de vereniging en wilde even wat afstand nemen. Nu, bijna een jaar later, begon ik te schrijven en merkte dat er een tweeluik gloorde.

Allereerst het verhaal over hoe het lukte om de Hekslootpolder groen te houden, hoe het lukte om zelf plannen te maken en daar belangrijke en doorslaggevende steun voor te krijgen. Hoe het lukte om genoeg steun bij de Haarlemse bevolking te krijgen en hoe het lukte om steeds weer nieuwe vrijwilligers aan ons te binden. Er lukten ook plannen niet, maar de Hekslootpolder bleef groen en lijkt gered, gezien het nieuwe bestemmingsplan uit 2009. Vanaf 1985 wer-

den, tot nu toe, elk jaar broedvogeltellingen gehouden, volgens dezelfde methode en veelal door dezelfde mensen, waardoor er een mooie en betrouwbare reeks gegevens is ontstaan. Het broedvogelbestand is in de loop van die 30 jaar sterk veranderd en daar gaat het tweede verhaal over. En natuurlijk over de achtergronden van die sterke veranderingen. Hieronder volgt het eerste artikel. Het artikel over de broedvogels verschijnt in de volgende Fitis.

Overzicht Hekslootpolder. Foto: Herman Tweehuizen

Inleiding

In 1985 werd de Vereniging Behoud de Hekslootpolder opgericht op initiatief van een aantal verontruste buurtbewoners én actieve leden van de Vogelwerkgroep Haarlem. De Hekslootpolder omvat het gebied tussen Haarlem-Noord en Spaarndam. Het is een optelsom van het Hekslootgebied, in feite een boezem van het Spaarne en de Oude Spaarndammer Polder, richting Spaarndam, wat een echte polder is met een eigen waterhuishouding.

Directe aanleiding van de oprichting van de vereniging was het feit dat de gemeente Haarlem 1700 woningen wilde bouwen in het Zuidwestelijk gedeelte van de polder. Later kwamen er nieuwe bedreigingen bij. Een nieuwe oeververbinding in de vorm van een tunnel of nieuwe brug, waarvan de toeleidende weg dwars door de Hekslootpolder zou lopen. De Vondelweg zou dan verbreed kunnen worden tot 4-baansweg en al

doende zou een Oostelijke Randweg tot stand zijn gekomen die 'onontbeerlijk' zou zijn voor de doorstroming van het verkeer, de ontlasting van het centrum van Haarlem en de ontwikkeling van de IJmond. Tot op de dag van vandaag zijn er belangrijke partijen, zoals de provincie Noord-Holland en de Industriekring Haarlem, die deze Oostelijke Randweg graag zouden realiseren.

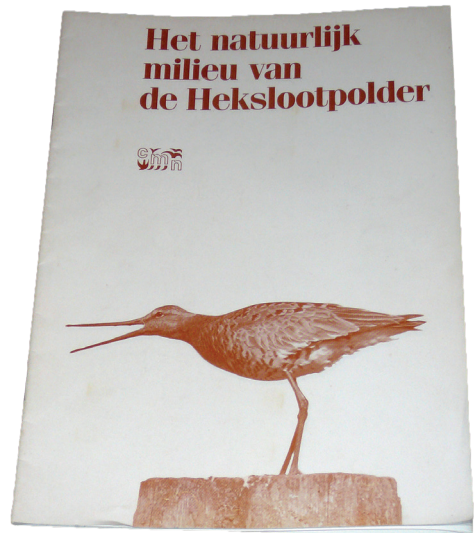
Voor de bouw van het nieuwe ziekenhuis in Haarlem-Noord moesten sportvelden wijken, die volgens de gemeente zouden moeten verhuizen naar de Hekslootpolder.

Nu, 30 jaar later, bestaat de Vereniging Behoud de Hekslootpolder nog steeds en sinds 2009 is er een nieuw bestemmingsplan van kracht. Het oude dateerde uit de vijftiger jaren van de vorige eeuw en luidde 'agrarisch, met recreatief medegebruik'. Dit plan bood erg weinig bescherming tegen ongewenste ontwikkelingen. Het huidige plan biedt veel meer bescherming: de Oude Spaarndammer Polder kreeg de bestemming 'Natuur' en het gebied ten westen van het Assendelvervoetpad kreeg de bestemming 'Agrarisch met natuurwaarden'.

Een grote en trouwe achterban

De Vereniging Behoud de Hekslootpolder heeft al meer dan twintig jaar rond de 1200 betalende leden en telkens wanneer er zich acute bedreigingen aandienen wist de vereniging een groot aantal van haar leden op de been te krijgen. Een doorslaggevende rol hierbij heeft het Hekslootnieuws gespeeld, het blad van de vereniging dat direct in het eerste jaar van haar bestaan werd gemaakt om de leden op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen. Daarnaast wordt het Hekslootnieuws verspreid bij bibliotheken, op markten en tijdens actiedagen en sinds jaar en dag wordt ieder nummer van

het Hekslootnieuws naar het Stadhuis gebracht en via de postkamer in de vakjes van burgemeester en wethouders en alle gemeenteraadsleden gestopt mede waardoor we in de politiek een bekende vereniging zijn geworden.

Rapportage over het natuurlijk milieu van de
[HEKSLOOTPOLDER](#)

Direct na haar oprichting installeert de vereniging meerdere werkgroepen. Werkgroep Milieu start met het in kaart brengen van de milieu-ecologische waarden van het gebied door vogels en planten te inventariseren. De werkgroep vat haar onderzoek in juni 1986 samen in het rapport 'Het natuurlijk milieu van de Hekslootpolder'. Het is een begin van een reeks tellingen die tot op de dag van vandaag voortduren. Werkgroep Ruimtelijke Ordening verdiept zich in de ruimtelijke plannen en spreekt daar regelmatig op in en werkgroep Publiciteit werft leden en probeert de naam van de vereniging en haar doelstelling zo breed mogelijk bekendheid te geven.

Onderdeel van deze strategie is het organiseren van excursies in de Heksloot-

polder. Vanaf het begin worden elk jaar drie vaste excursies gehouden. Op de eerste zondag van de maanden april en mei een weidevogelexcursie en in oktober een excursie waarin trekvogels en wintergasten centraal staan. Menig excursiedelnemer wordt lid van onze vereniging. Ook worden, vooral in de jaren 90, veel diapresentaties gegeven over de Hekslootpolder waarbij veel leden worden geworven.

Inrichtingsplan voor de toekomstige ontwikkeling

Al snel breekt bij het bestuur van de vereniging het besef door dat we sterker staan, wanneer we zelf plannen ontwikkelen over hoe de polder zich zou kunnen ontwikkelen in plaats van steeds achteraf actie te ondernemen, zodra er zich bedreigingen voordoen. In mei 1988 wordt een tweede rapport uitgebracht, 'De Hekslootpolder, nieuwe contouren aan de stadsrand' waarin de vereniging een inrichtingsplan ontvouwt, hoe de polder er in de toekomst uit zou kunnen gaan zien volgens de uitgangspunten van de vereniging. Het belangrijkste doel is dat het centrale deel van de polder met haar hoge natuurwaarden groen blijft én het werkgebied van de boeren, want zonder boeren geen weidevogels was toen nog het uitgangspunt. Extensieve recreatie zou aan de randen van de polder plaats kunnen vinden en in de Oude Spaarnedammer Polder zou natuurontwikkeling een kans moeten krijgen.

Dit inrichtingsplan wordt door alle partijen - de gemeente Haarlem, de provincie Noord Holland en het Recreatieschap Spaarnwoude - positief ontvangen en niet veel later laat de gemeente Haarlem haar plannen voor huizenbouw in de Hekslootpolder vallen.

Intussen zijn twee vrijwilligersgroepen actief met het beschermen van nesten

wat in nauwe samenwerking geschiedt met de in de Hekslootpolder actieve boeren. De vruchten van deze nestbescherming zijn af te lezen aan de toename van de weidevogels tussen 1985 en 1999, waarover in het volgende artikel meer.

In 1990 ontvangt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder de Haarlemse Milieuprijs; een prijs van 2500 gulden, ingesteld door de Haarlemse gemeenteraad. De jury noemt de vereniging een prachtig voorbeeld van participatie door burgers, zonder ondersteuning van de overheid. In de negentiger jaren ontvangt Jac Daan, oud-penningmeester van de vereniging, de 'Gouden Lepeelaar', een onderscheiding van Vogelbescherming Nederland voor buitengewone inzet op het gebied van natuur- en vogelbescherming. Jac Daan was ook actief lid van de Vogelwerkgroep Haarlem en zelfs 2 jaar ad interim voorzitter. Na heel veel heen en weer gepraat gaat in 1997 de inrichting van de Hekslootpolder volgens het door de Vereniging Behoud de Hekslootpolder ingediende inrichtingsvoorstel van start.

De 'klutenplas' wordt gegraven, er wordt een vogelkijkhut gebouwd door vrijwilligers en er wordt een recreatiestrook langs de Vondelweg aangelegd.

'Stop de Vondelbrug' en 'Vondeltracee née'

Gedurende haar hele bestaan strijdt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder tegen de aanleg van de Vondelbrug en een vierbaans Vondelweg. Actiegroep 'Stop de Vondelbrug' wordt na een enkele jaren durende wapenstilstand herdoopt in 'Vondeltracee née' en het derde raamaffiche (van geel naar groen en tenslotte oranje), ondertekend door 13 organisaties, wordt op grote schaal door vrijwilligers in Haarlem verspreid en opgeplakt. Er wordt veel werk van gemaakt om zoveel mogelijk maat-

schappelijke organisaties achter ons standpunt te krijgen en dat werkt: de wijkraden in Haarlem Noord en de Dorpsraad Spaarndam doen mee evenals de natuurorganisaties KNNV en het IVN. Ook de Milieufederatie Noord Holland en de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk ondertekenen het manifest en de Fietzersbond Haarlem, Platform Waterrecreatie Haarlem, Volkstuinvereniging 'Wie Zaaït Zal Oogsten' en ROVER sluiten zich ook aan. Het is duidelijk dat de beslissing over de aanleg van een Vondelbrug en over het al dan niet verbreden van de Vondelweg gaat vallen in de Haarlemse gemeenteraad en daarom nodigen bestuursleden zichzelf uit bij fractievergaderingen van alle politieke partijen om hun standpunt duidelijk te maken. Verder worden alle politieke partijen afzonderlijk uitgenodigd voor een uitgebreide excursie

door de Hekslootpolder om de leden van die partijen kennis te laten maken met de hoge natuurwaarden en het unieke karakter van het gebied.

In 1999 haakt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder aan bij de landelijke actie van Milieudefensie om een 'groene grens' te trekken rond natuurgebieden om zodoende een halt toe te roepen aan ruimteverslindende projecten als wegen en industriegebieden. In 2002 staan er nieuwe verkiezingen voor de deur en ondanks het feit dat de Vondeltunnel is afgeblazen vanwege de hoge kosten wordt de Vondeltunnel of -brug toch weer steeds genoemd in diverse gemeentelijke rapporten. De Vereniging Behoud de Hekslootpolder haalt weer alles uit de kast om het tij te keren en in het Hekslootnieuws wordt andermaal een analyse van de verschillende partijprogramma's gepubliceerd.

Mooi zicht op de [HEKSLOOTPOLDER](#). De man die door de telescoop kijkt is [TOM VAN DEN BOOMEN](#), auteur van dit artikel. Foto: Lida Zaremba

Na de verkiezingen wordt een college gevormd door PvdA, CDA, Groen Links en D66 en dit college besluit de Vondeltunnel en/of -brug door de Hekslootpolder te laten varen. De nieuwe oeververbinding moet ten zuiden van de jachthavens komen. Ondanks dit besluit blijkt later dat de afdeling Verkeer en Vervoer van de gemeente Haarlem op eigen houtje toch nog onderzoek doet naar een nieuwe oeververbinding ten noorden van de jachthavens. In een commissievergadering dreigt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder naar de rechter te stappen als dit onderzoek niet van tafel gaat. Wethouder De Lange kan niet anders dan onze vereniging in het gelijk te stellen.

Andere zaken ook belangrijk

In 2003 wint de vereniging de Zilveren Maan Prijs. Deze prijs is een initiatief van de Milieufederatie, het IVN en het Landschap Noord Holland. De Vereniging Behoud de Hekslootpolder wordt door de jury unaniem gekozen uit 69 kandidaten. In haar rapport prijst de jury de constructieve en creatieve manier, waarop de vereniging al meer dan 18 jaar aandacht vraagt voor de bescherming van de Hekslootpolder.

De jury benadrukt dat de vereniging door middel van allerlei acties een zeer breed draagvlak voor het behoud van de polder heeft gecreëerd. Zowel onder milieuorganisaties als onder medeburgers en politici. Ook de verschillende manieren waarop de vereniging de beleidsmakers heeft doordrongen van de noodzaak van het behoud van de polder noemt het rapport bijzonder.

In 2004 worden de door golfslag afkalvende eilandjes in de 'Klutenplas' door de firma Ekogrön omgevormd tot kiezeleilandjes met schuine oevers. Het eerste jaar broeden er direct Kluten en Scholeksters en het jaar daarop ook drie paar Visdiefjes.

Bij het 20-jarig jubileum in 2005 wordt een boek uitgegeven, geschreven door 16 auteurs, die evenzoveel hoofdstukken schreven over alle facetten van de Hekslootpolder. De vereniging krijgt veel complimenten, waaronder meerdere van gemeenteraadsleden, die allen het boek aangeboden hebben gekregen.

Een prachtig boek over **20 JAAR ACTIEVOEREN**

Kort daarop brandt de houten vogelkijkhut af, een zwarte dag voor de heer Geervliet, een vrijwilliger die de hut bouwde en onderhield. Er worden direct plannen gemaakt om een vandaalbestendige observatiepost te maken, maar het duurt nog twee jaar voordat deze gerealiseerd kan worden.

In 2008 komt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder met een plan om de in verval verkerende 17-eeuwse boerderij Noord-Akendam om te vormen tot een Natuur- en Milieucentrum. Dit naar aanleiding van een prijsvraag die het Recreatieschap had uitgeschreven. Er blijven drie serieuze kandidaten over, waaronder onze vereniging maar het Schap kiest voor het plan van Sauna Van Egmond om een nieuwe sauna in de boerderij te vestigen. De te verwachten financiële opbrengst speelt voor het Schap een doorslaggevende rol. In het overleg dat volgt stelt onze vereniging dat ze slechts akkoord kan gaan met

deze ontwikkeling als aan een aantal hoge eisen zal worden voldaan. Zo zal nieuwbouw de agrarische context geen geweld aan mogen doen en zullen de verlichting en de parkeerplaats aan het zicht van de omgeving moeten worden onttrokken. Deze eisen worden ingewilligd en het bestuur van de Vereniging Behoud de Hekslootpolder is blij dat er geen negatieve invloed gaat komen voor de weilanden achter en in de directe omgeving van de boerderij.

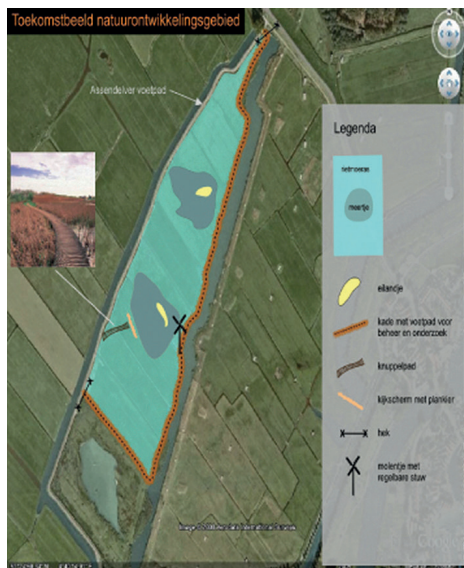
In 2009 is het zover dat de nieuwe Vogelkijkhut wordt geplaatst. De hut is een cadeau van het Recreatieschap Spaarnwoude aan onze vereniging met de toepasselijke naam 'De Steltkluit'. Direct na het graven van de 'klutenplas' verbleven er meerdere dagen enkele Steltkluten en in de jaren daarna blijft deze soort een onregelmatige gast van het plasje. Ook dit jaar wordt het nieuwe bestemmingsplan van kracht dat zoals eerder gezegd een veel betere bescherming biedt tegen ongewenste ontwikkelingen. Dat zou later in 2015 blijken.

2010 is het jaar dat de vereniging Behoud de Hekslootpolder 25 jaar bestaat en de vereniging viert dat door de uitgave van een fotoboek met prachtige foto's, die alle in de Hekslootpolder werden gemaakt. Dit boek wordt aan alle leden van de vereniging aangeboden. Het plan was om dit boek gratis aan de leden aan te bieden, maar omdat meerdere sponsors van het boek een gratis uitgave niet accepteren wordt een bijdrage van €5,- per boek gevraagd. Ook burgemeester, wethouders en gemeenteraadsleden krijgen het boek op een afzonderlijk georganiseerde bijeenkomst op het stadhuis aangeboden.

Er lukken ook plannen niet

In 2008 gaf het Recreatieschap Spaarnwoude aan Ecologisch Adviesbureau

B.Kruijsen opdracht een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheid van natuurontwikkeling in de Oude Spaarn-dammer Polder. Dit nadat de Vereniging Behoud de Hekslootpolder daarop had aangedrongen. Hoofddoel van deze natuurontwikkeling is het vergroten van de natuurlijke variatie in het gebied en daarbij kansen te bieden aan natte natuur.

Een schets van de **MOGELIJKE AANPASSING** van het gebied.

Er wordt gekozen voor de optie 'nat moeras', een permanente inundatie van het westelijk deel van de Oude Spaarn-dammer Polder, direct grenzend aan het Assendelvevoetpad. Er is plaats voor moeras, twee extra meertjes en in deze meertjes enkele eilandjes. In feite betekent dit plan een uitbreiding in noordelijke richting van de huidige Klutenplas. De relatief grote omvang van het gebied zal een impuls betekenen voor moerassoorten als Bruine Kiekendief en Roerdomp, die hier incidenteel al tot broeden komen. Verder Waterral, Baardman, Snor en andere

BAARDMAN Foto: René van Rossum

Rietvogels. Op de eilandjes is plaats voor Kluut, Visdief, Kleine Plevier en Scholekster. Veel plantensoorten, insecten, amfibieën en zeldzame dieren als Ringslang, Noordse Woelmuis en Meervleermuis zullen van deze natuurontwikkeling profiteren alsmede trekvogels.

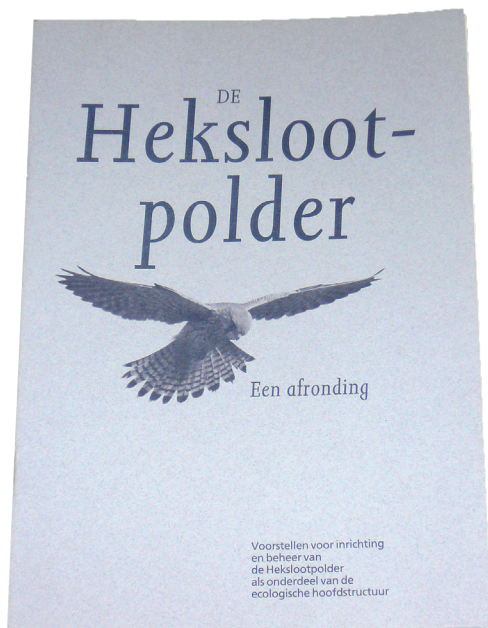
Met bovengenoemd plan zal de natuurlijke variatie in de polder worden vergroot zonder dat de weidevogelpopulatie nadelig wordt beïnvloed.

Toch haalt dit plan het (nog?) niet. De economische crisis deed zich voelen en het Recreatieschap kwam in financieel zwaar weer terecht. Het plan, waarvan de aanlegkosten op 100.000 euro werden geschat, werd afgeblazen. Ook een tweede poging, in 2014, met een financiële toezegging van het Hoogheemraadschap Rijnland haalde het niet, omdat het plan financieel en beheers-technisch niet rond te krijgen bleek. Het plan ligt nu weer in de ijskast...

Een andere leegstaande boerderij

Op de hoek van de Vondelweg en de Oude Vergierdeweg staat een oude

boerderij die meer dan tien jaar geleden werd opgekocht door projektontwikkelaar Sisselaar uit Aalsmeer met speculatieve motieven. Omdat het Vogelhospitaal zo slecht behuist was aan de Kleverlaan en wij als vereniging een nieuwe bestemming voor dit pand zochten, hadden wij het Vogelhospitaal al eens benaderd. Toen er in 2009 een nieuw bestemmingsplan voor de Hekslootpolder kwam, werd de situatie een stuk gunstiger. Een andere dan agrarische bestemming was ineens onmogelijk geworden en speculeren met de grond en het gebouw was niet meer aan de orde. Opnieuw kaartten we ons plan aan bij het Vogelhospitaal en samen traden we in contact met Sisselaar. De onderhandelingen verliepen moeizaam, maar in 2012 komt er een doorbraak en kunnen de handtekeningen worden gezet. Het Vogelhospitaal koopt uit eigen middelen het langgerekte kavel met de gebouwen van Sisselaar op voorwaarde dat de vestigingsvergunning door de gemeente Haarlem wordt afgegeven. Alle benodigde vergunningen zijn in 2014 rond en de verbouwing kan worden

Voorstellen om te komen tot een **ECOLOGISCH BEHEER**

ingezet. De verbouwing is veelomvattend en in april 2015 verhuist het Vongelshospitaal naar de Hekslootpolder. Weer hebben we een bestemming gerealiseerd, die geen geweld doet aan de natuurwaarden van de achterliggende polder.

In hetzelfde voorjaar van 2015 wordt er door enkele Vondelwegbewoners alarm geslagen, omdat grote vrachtwagens met zand via rijplaten enkele kavels van projectontwikkelaar Sisselaar in een ander gedeelte van de polder oprijden en het zand in grote hopen lossen. Directe actie is geboden en bij navraag blijkt dat boer Nijssen onlangs de kavels heeft gekocht en het natte land droger wil maken door er een laag zand op uit te strooien. De gemeente legt het werk stil, omdat er geen vergunning is aangevraagd en een vergunning ook niet zomaar wordt afgegeven gezien het nieuwe bestemmingsplan. Een deel van het zand verwaait en het laatste gedeel-

te wordt in de loop van het jaar verwijderd.

Tot slot

De Hekslootpolder heeft, gezien het bovenstaande, een bewogen geschiedenis achter de rug. Veel mensen hebben zich druk gemaakt over haar toekomst en zich ingespannen om de polder te behouden en haar natuurwaarden te beschermen. Dat is tot op heden wonderwel gelukt door een scala van acties en een soort bezetenheid en vastberadenheid van bestuur, vrijwilligers en leden van de vereniging.

Nog steeds is de Hekslootpolder een prachtig stuk natuur waar heel veel vogels broeden, maar ook tijdens de trek in voor- en najaar komen rusten en voedsel zoeken. Er worden in de Hekslootpolder meerdere vogeltellingen gedaan. Door broedvogeltellingen en jaarrondtellingen houden we de ontwikkelingen in de vogelwereld goed bij. In een volgend artikel beschrijf ik de ontwikkelingen van de broedvogels in de afgelopen 30 jaar in de Hekslootpolder.

■ *Tom van den Boomen*

Literatuur

- Het natuurlijk milieu van de Hekslootpolder. Werkgroep Milieu, juni 1986.
- De Hekslootpolder, nieuwe contouren aan de stadsrand. Werkgroep Milieu, mei 1988.
- De Hekslootpolder, een afronding. Werkgroep Ruimtelijke Ordening en Milieu, najaar 1992.
- De Hekslootpolder 20 jaar actievoeren, inventariseren en natuurontwikkelen: De strijd om het behoud van de Hekslootpolder, Martha van der Lem, Pagina 33-61. 2005.
- Gezien de Hekslootpolder, onder redactie van Lida Zaremba-van den Heuvel, Fred Hopman en Tom van den Boomen, 2010.
- Hekslootnieuws, jaargang 1985 tot en met 2016.